

TRACTATUS DE FIDEI VSSORIBVS

IN QVO
EX IVRE COMMVNI CIVILI
AC CANONICO, NEC NON VARIORVM IVRIS
Interpretum Commentarijs, ac Consilijs,

VT ET DIVERSIS IMPERII ROMANI, GERMANICI,
Aliorumq; Regnorum, Ducatum, & Civitatum Constitutionibus,
Ordinationibus, Rebus indicatis,

Statutis Municipalibus, ac Moribus, integra materia fidei vssorum, tam practice,
quam theoretice, iusta Methodo, ac summarum est collecta, & exposita.

A B

ANTONIO HERINGIO OLDENEVRCICO I. V. L.

Et Illust. ac Generosiss. Comit. Oldenb. & Delmenhorst, &c. Consiliario.
Autore damnato; Obijt pro habitum. Et cum expurgatione post mortem.
Additis nunc primum Tractatibus

HIPPOLITI DE MARSILIIS, CYLIELMI A CVNEO,

& PETRI SANTERNE in eadem, & affini materia.

Cum Indicibus Capitum, Rerum, ac Verborum locupletissimis

*Originali editione
die 20. Januarii
anno 1798
Christoph. Barb.*

AVGVSTÆ TAVRINORVM.

Apud Io. Dominicum Tarinum, MDCXV.

PERILLVSTRI
EXCELLENTISSIMOQ; VIRO
D. BARTOLOMÆO MARONI
SACRI PEDEMONTANI SENATVS
PRÆSIDI eminentissimo, &c.

Joannes Dominicus Tarinus S. P. D.

HABET inclyta virtus sui præmium, publicis, & perennibus
vîsibus consecrari; laudis, & famæ non interituros fructus percipe-
re. Ea Liviôs extulit; ea Marones; ea Iulios; ea Scipiadas: non
minorem enim gloriam secuta est scriptores rerum, quàm auctores,
dum didis facta exequarunt; imò illustrarunt, & æternum posterita-
ti tradiderunt. Mira profectò ingenij humani vis, diuina potestas;
ea, quæ subijciuntur fortunæ dominantî, quæ vix orta occidunt,
vix aucta senescunt, immortalitatis templo suspendere. Quid enim
aduersus Illustrium Virorum opera, scripta, gesta plus possuat mortalitatis tempestates,
& neubi, quàm aduersus Solem nebula? Omnium igitur in primis optatissimum, om-
nium laudabilissimum bene facere, simul etiam bene dicere; non aliena, sed propria vir-
tute niti; non aliorum, sed proprijs scriptis clarum fieri. In hanc stationem te euectum
(PRÆSES ILLUSTRISSIME seculorum memoria celebrandè) publicè priuatèq; voces divul-
garit, quem antiquis proninciarum Præsidibus, & legumlatoribus, quocunq; tandem
nomine commendentur, adæquare possumus; imò & anteferre. citra assentationem lo-
quor; te non minus quàm Catonem morum sanctitas, non minus quàm Aristidem infra-
ctum pectoris robur, non minus quæ Scæuolam, & Sulpitium Diuini, & humani Iuris pe-
ritia, non minus quam Themistoclem, aut Epaminondam Reip. administrandæ integri-
tas, & felicitas incomparabilis famæ honoribus exornarunt. Vbi non in hac patria tan-
tum, sed in Principibus Europæ regionibus de heroicis tuis virtutibus plura non efferû-
tur elogia? scripsisti enim quæ ventura posteritas agnosceret, & admirabitur; ex-
queris semper dicenda, & recolenda. Librum facerem non epistolam si cathenam coherentiu
inter se virtutum in dignitatis tuæ cœlo velut soles irradiantium prosequerer. Internum
harum cultum, & ornatum spectauit DVX SERENISSIMVS; dum te alterum scæuolam
consultorum disertissimum Principemq; in foro locum obtinentem in amplissimum Se-
natorium ordinem cooprauit; dum tuo exactissimo iudicio omnium arduas, & celebres
hac tempestate controuersias examinâdas commisit; dum tuæ auctoritatis pondere, elo-
quentiæ vbertate, eruditionis & prudentiæ face ea negotia pertractanda, diffinienda, il-
lustranda reliquit; vnde Italiæ pax & securitas, atque Christiani orbis tranquillitas pen-
dere videbatur: adeo vt, ad instituendam superexcellente tuam dignitatem, vt de

AD CANDIDVM, ET BENEVOLVM LECTOREM AVCTORIS PRÆFATIO.

Hodiernâ, & ferrei nostri sæculi, Cã-
dide, & benevole Lector, aurea est
felicitas, ut cum summa animi vo-
luptate ce'nere liceat, artes omnes,
tam liberales, quàm Mechanicas, ad
luminâ & æteli, & perfectioneuralcẽ
dite, præsertim verò rem literariam
ad eò scriptis excultâ esse, ac etiam aũ per doctissimorũ
homĩnũ lucubrations, beneficio artis impressoris,
in vnaquaq; facultate quocidie excoli, vt vita homĩ-
nis lãge breuior es forciatur a nos, quã vt perlegen-
dis ac evolvendis illiusmodi libris sufficiant. Verũ
huic felicitati non nihil maliciofa quorundam pro-
tertia rursus incommodat, qui cum Copres sine Sa-
perda tamen sibi essent videntur, atq; ideo, dũ alio-
rum de vicia communi bene meteri voluntium hone-
stis consiliis suo intempestivo, & sinistro iudicio
praecociter detrahunt, ipsomet tamen, vel paria, vel
meliora dare non valentes, in causa sunt, vt multo-
rum eruti thesauri iterum defodiantur, nec ad polle-
ritatem perveniant, ea in rebus non abũmiles,
quæ, cum ipsæ Solem ferre nequeant, perpetuas te-
nebras esse malleat. Et sanè hanc ipsam sagillandũ
libidineti multas egregias, & recondita evolutio-
nis operas nobis iniussisse, & adhuc premere, non
est dubium, cum vtiq; omnes boni ventosa illa ta-
tium Aristarchorum iudicia, plerumque tamen nihil
aliud, quàm metã *ut ad ut in* sapientia, non ferant,
sed summo opere abhorreant, & detestentur.

Talia igitur mihi cogitanti, nec non illud dictum Plĩ-
nij iunctis lib. 7. *Epistolar. cum inanti; Cogno, quom
su magnam dare aliquid in manus hominum, nec prorsu
de re nisi possum, ad & iam multũ, & sapè restantiaũ,
quod placeo, & serper, & nonibus capias.* Item illud
Hieron. *Qui se sibi, multos sinit iudicet* ab omni quo-
que scriptione abstinere in toto decrevissem in iur,
præsertim, vbi non illud Ioan. Franc. Terzianum
Cremonam I. C. facis creditum in epistola consulat.
*etiam d. Barthol. Ferrazoli præfixa, admodum acriter
in modernos tractatum Confarcinatores inuehi ac
deltomachari animaduerti.* Vbi verò rem totam,
simulq; ac curansurã perpendi: *Molestum esse, sustinere
inuitiam, sed multo molestius, nihil habere invidendum
nests, imò ridiculam esse duxi, inertium delisiam,
quasi iudicium respicere, ac propter paucorum sa-
gillationes velledesinare bene agere, ac otios, quod
teste Hieronymo, ingenij quidam rubigo est, torpe-
scere.* Taceo, voluntariis anicis debitos in diem
quasi vivere, vivendiq; causas quot die finire, ideoq;
merito, alim suppeti: vana, evitendum, vt mors quim
paucissima, que abolere possit, inveniat. Et cur, so-
des, me illorum inceptorum Scatabeoturo susurri ma-
gis turbarent, quim virtutis calcari ad honesta va-
dentem incitare? Verè namq; sapiens Romanus:

*Aequo animo audienda esse imperatorum comitia, & ad
honesto videnti concurrendum esse istam contemnatum,
Id quod eleganter adumbrant sequentia Disticha;
Est miser, & demens, (me iudice) quisquis honesta,
Data fixit innotiam, deserit aut iter.
Nam si tabifol lacebant pro tempore demes,
Et spargis terras sese susurro motas;
Tandem consumpto Virtus liuore nkeitet,
Puraq; lenigerem volles ad astra caput.*

Interim tamen ad hanc Spartam ornandam me non
impulit irrequietum aliquod scribendi cacœthes,

non pellexit etiam vana ambitio, vel typhus, que ar-
rogans votum, personam (cui tamen, vt ait Tacitus
in Agricola, *sepe etiam boni indulgent*) in laescendi;
Sed dudum volentem em vic eruit primò Clarissimo.
tum, & doctiss. IC. Dn. Ruzgeri, cuius nomen ex in-
signi, quem de Commissarijs, & Commissionib; edidit
Tractatu, iam pridem inclauit) & Dn. Ioan. Ru-
landionem, factam pattuelium, amicorum meorum
integerrimorum, aliquoties repetitè inbtigationes,
que propterea veteris amicis nostris apud me pluri-
mum ponderis habuerunt: Deinde etiam Studiose
inuentis, que nomen suum Iuris prudentiæ dedit,
commodam, & vtilitã vt potè ad quam nihil
fructuum ex hac Methodica Synopsisq; scriptione
redundare posse spero. Experiencia enim edoctus
verè assuetare possum, cupide legum ius estuti, imò,
& Iuris Prælitis, nihil magis prodesse, quim si ad vti-
quamq; materiam, specialis aliquem tractatum aut
Auctorem, omnia, eodem spectatã, iusto ordine col-
ligentem, & digerentem in manibus habeant, nec ad
immosillos Doctorum Cõmentarios (quos vtiq;
in promptu habere, vel redimerè posse, innotum non
paritur cura sapelles) ablegentur, in quib; vt maxi-
mè omnes Indices, taminq; Summaria voluant, ac
evoluant, tamen raro de cõtionem in terminis inue-
niant, innotem deplorandam in præcõsissimi temporis
iacturam facientes, quemadmodum prudentè ad-
monuit Franc. Balb. in *poemata sua sui de præ-
scription.*

Elegi verò hanc ipsam materiam Dn. FREDERICO
RIVS, dignissimam vtiq; in qua non modo inge-
noli mei: verum etiam vt, satisfacti aliquid iustissõ-
fulti vires, ac eruditio exerceantur, non solum ob
amplitudinem varietatemq; doctrinarum, & casum
quocidie in ea occurrentium, (vt de etiam Antonius
Pichardo Vinuesa Hispanus, Professor Academiæ
Salmanticensis de *R. abic. iustia. De facis sçv. nota. 3.
dicit, tam plures cum vtilitate conuicias difficul-
tates habere.) Sed etiam eam ob causam, quis hyc
ipsa de fidelijs innotibus tractatio hoc exulceratissimo
sæculo, in quo credidã, & debita iudis cumulantur,
diuitis verò, & fides decrepant, nonnihil ad Retũp.
gubernacula scõtribus imprisus, nonnihil esse debet.*

Nec detrahit me, quod ante mentem hanc opellam iam-
pridem alia eiusdem argumenti prodierit opuscula
doctissima, vt ita sepe uacantes meo hinc labor vi-
deri, fortassis etiam minus gratus, illis ipsijs Scripto-
ribus esse possit, cum vni arbutum non facile duos
ferat Erythæos: Nihil enim ijs hoc accessoria de-
tractum est industria, quim potius in isto multorum
fastidio easdem dapes, mutato saltem nonnihil appa-
ratu, reposui, atq; in hoc tractatu ea, que alio tũ
placitis prudentibus decreta erant, partim ex actio-
re Methodo *expedire* & repetij, partim etiã clarius
explicata, & ad vsum translata, iustitiam, & seriã ali-
qua ac collatione remu proposui, nec non nonis in-
uentionibus adauxi, in eo, vt spero, non parum eadẽ
operam collocans, cum ingeniosus sit, metalla a se
inuicem separare, quim è terra erucere. Num, & Phi-
dias, Praxiteles, Alcámenes, aliq; insignes Stranarij;
non ipsi aurum, argentum, ebur, vel quamq; materiam
conficiebant, sed ab Eleis, Argiis, Atheniensibus
acceptam perpolibant, defecabant, componebant,
coagmentabant, formabant, auroq; inspergebant,
vt aĩtibi loquetur Angelus Politianus.

Et

TRACTATUS SYNOPTICI DE FIDEI VSSORIBVS.

CAPVT PRIMVM.

Verum fideiubere liceat nec ne.

S Y M M A R I A.

- 1 Materia de fideiussoribus tota est practica bilis.
- 2 Fideiubere vitium licet, prolixo disputatum, & quidem primo pro assertione negatiua.
- 3 Periculum fideiussoribus quodam, & quantum imminuat.
- 4 Clementis Alexandrini locus explicatur.
- 5 Fideiubens confidit in carnis, & hominem.
- 6 Polliceri sibi certi, nisi ex contingentiis, & dubijs non licet.
- 7 Promittere, quod praestari non potest, temerarium est.
- 8 Abuti re sua nemo debet.
- 9 Fideiubere pro alijs, est dilapidare.
- 10 Fideiubens facile, substantia sua abicitur.
- 11 Fideiussoris contractus est onerosus, & damnificatus.
- 12 Fideiubente citra delectum marito, vxor conuulsa matrimonio docem repetere potest.
- 13 Fides nemini mortalium iure haberi potest.
- 14 Inimici non iniungunt violenter fidem.
- 15 Francisci Petrarchae encomium.
- 16 Fideiubere pro alijs stultitia est.
- 17 Fideiubere, facere, multis argumentis ostenditur.
- 18 Contractus commercij nullifimus & motio tolli non debet.
- 19 Pigritas negligere licet p. securitate cuius, cumq; contractus.
- 20 Fideiussorem esse actum pium, docetur exemplis.
- 21 Conradus Pellicani argumenta reseruantur.
- 22 Sponde, noxa pro q. est, puerum cui ascribitur. Et nu. 23.
- 23 Comes aris alieni litisq; est miseria.
- 24 Lites ad inopiam multas deduxerunt.
- 25 Cogitatio verecundia est, qua lites execratur.
- 26 Pius pro duobus recte fideiubet, non pro decem, aut pluribus. Et nu. 28.
- 27 Stulti, & imprudentes sicut, qui vel semel decepti iterum, vel pro alijs deceptoribus de nouo fideiubent.
- 28 Consilium furari ex praecito venit.
- 29 Temeritas raro scilicet est.
- 30 Fidei nulla res vehementius rem publicam edinare debet.
- 31 Commercij res publica carere non potest.
- 32 Mutuum pecuniam accipere qui potest, potest etiam de accepta conficere.
- 33 Prohibitione quod non est, permittitur censetur.
- 34 Fraus, & dolus sunt obscura, adeoq; inenitabilia.
- 35 Rem familiarem honesto modo argere cuiuslibet licet.
- 36 Utilitatem propriam pro re concessam est, quamuis per indirectum alteri nocentur.
- 37 Absus rei substantiam non tollit.
- 38 Opus non ex se, sed ex causa fit crimen.
- 39 Non ex natura verum, sed ab utrimq; sed ex causa verbi & modo appetendi probandum est, vel improbandum, quod facimus.
- 40 Ornatu mulierum non est peccatum ex ipsis rebus, sed ex parte hominis.
- 41 Satius est prodesse malis propter bonos, quam bonis deesse propter malos.
- 42 Familiaritas, indulgentia nimia parium contemptum.
- 43 Voluntas contemptiva est non veniens, sed abiens.
- 44 Fideiubens nihil datat.
- 45 Mandatum tacitum hodie est dissidentia.
- 46 Fideiussoris contractus anno mundi 2240. cogitus fuit.
- 47 Veri exploratio in arduo est sua.
- 48 Fideiussor non debet esse uoluptaria, sed vitiosa, & marura.
- 49 Misericordia genus est, nocentes mortemq; promissionis cito occidere, nec in carceribus detinere, & nu. 52.
- 50 Fidei uisionis praestatio fieri debet absq; exprobratio ne. Et nu. 55.
- 51 Beneficium asperse datum, panis lapidatus vocatur.
- 52 Iurans se fideiubere nolle, & postea rogatus fidem interponens, an obligetur? Prima opinio, quod non, eaque est communis, nu. 62. sed refutatur, nu. 63, 64, & 65.
- 53 Visiones quid sint Iuriscorsulit.
- 54 Iurans se alij quid facere nolle, & tamen postea faciat, nihil agit, sed statim primo iuramento. Et nu. 1.
- 55 Actus factus contra iuramentum de non faciendis, atq; cum iuramento fiat, est ipso iure nullus.
- 56 Proximo nostro in necessitatibus, saepe subuenire debemus.
- 57 Fideiubere quis tenetur p. proximum, ac peccat, si non faciat.
- 58 Iuramentum temerarij, nullam obligationis vinculum inducit.
- 59 Iuramentum non extenditur ad ea, de quibus tempore interpositi iuramenti non est cogitatum.
- 60 Mercatorem se amplius esse nosse, qui iurauit, subilominus mercatoriam exercere potest, si aliter vine nequeat.
- 61 Magistratum se gerere nosse, qui iurauit clausus, nihilominus gerere tenetur.
- 62 Testimonium se ferre nolle, qui iurauit, nihilominus productus ferre tenetur.
- 63 Testimonij ductio est iuris publici.
- 64 Iuri publico pactis p. iuramentum, et iuratis, derogari non potest.
- 65 Iuramento se nemo ad peccandum valide obstringit.
- 66 Pacta, qua turpem causam continent, iura re ipsa sunt.
- 67 Lab administratione, C. de legatis explicatur.
- 68 Sacramentum militare quo iuratum fuerit.
- 69 Interea nimum publicum est.
- 70 Perius ne sit, qui se fideiubere nolle iurauit, & tamen fideiubet? Probatur quod non, & nu. 36.

T R A C T A T V S
 DE FIDEIVSSORIBVS,
 Sumptus ex repetitione Rubricæ. ff. eod.
 CLARISS. I. C. HIPPOLYTI
 de Marfilij Bononien.

- 1 In principijs librorum non requiritur rubrica continuatio.
- 2 Fideiussor est ille, qui alienam obligationem in suam suscepit fidem, principali tamen debitorum remanente obligatio.
- 3 Mandator dicitur ille, qui aliquid mandat alicui, ut sibi, vel alii aliquid faciat.
- 4 Expressor est, qui pro obligatio promittit.
- 5 Sponsor est, qui sponte, sine rogatus alicuius, pro aliquo intercedit.
- 6 Differentia inter fideiussorem, & mandatarium.
- 7 Fideiussor recipiens beneficium de fideiussoribus potest conveniri auctoritate principalis.
- 8 Causator fideiussor pro aliquo, non habet beneficium excussionis, n. 35.
- 9 Fideiussor qui est ante in contracta obligationis, beneficium excussionis non habet.
- 10 Excussio quoad non fiat, quando certum est, & notorium principalem non esse solvendo, vel ipsum non faciem ad contentendum.
- 11 Fideiussor non potest uti beneficio excussionis, quando ipse ex ditor aliis esset debitor fideiussoris, & vellet compensare.
- 12 Ubi agitur de bono fide, & equitate, fideiussor non habet beneficium excussionis.
- 13 Beneficium excussionis fideiussor non habet, quando proceat ex forma statuti summarie, & de plaw, sine appellatione, & figura iudicii.
- 14 Fideiussor potest conveniri priusquam principalis, quando principalis est abiens à civitate, seu iurisdictione loci ubi fideiussit.
- 15 Si fideiussor impedit executionem, que fit contra principalem, non habet postea beneficium excussionis.
- 16 Eximex capium traditum ex manibus familiae, tenetur ad debitum pro quo ille erat captus, tanquam si pro eo fideiussisset.
- 17 Notificans alienis debitoribus, quod creditor suus querit facere eum capi, & carcerari, tenetur e. rationi ad salutandum debitum illud, si ille fugam arripuit.
- 18 Creditor habens pignus debitoris, non potest convenire fideiussorem, quando pignus potest commode vendi.
- 19 Negans se fideiussorem, si probatum sit eum fideiussisse,

- pendit beneficium excussionis.
- 20 Fideiussor succedens debitori, tenetur, ut principalis, & cessat beneficium excussionis.
- 21 Si debitor meus constituit se precario nomine meo omnia bona sua possidere, si postea aliqua de dictis bonis alienet possum petere adveniente casu obligationis talia bona alienata ab illo, qui ille erit, nos reponitur quod fiat excussio contra principalem.
- 22 Ad tollendam excussionem contra principalem, an sufficiat sola vox in iurij, dicens se permississe in bonis principalis debitoris, & nihil iurij, & an hoc dicatur sufficiens excussio.
- 23 Fideiussor indemnitatis non potest conveniri antequam principalis, etiamsi renunciatur beneficio de fideiussoribus.
- 24 Quando superius non bona principalis debitoris, pendere initio contra fideiussorem debet excussio principalis etiam si primo sui excussio, & hoc, si fideiussor non renunciavit beneficio excussionis.
- 25 Exceptio dilatoris interveniens lite contestata, prodest in se res.
- 26 Falla excussione contra principalem debitorem, debet iudex proximo re eam esse factam, aliter non potest deventi contra extraneos possessores.
- 27 Quid sit beneficium episcopi. Dni Hadriani cedendarum assuetudine, & alias constitutionis de dudum reit. nu. 23, 34.
- 28 Renunciatio beneficii cedendarum assuetudine, debet fieri specialiter, aliter nihil operatur.
- 29 Generalis exceptio renuntiatio, nunquam intelligitur illa exceptioem excludere, que omnem habet ex facto aduersarij agentis.
- 30 Renunciatio generalis aduersarij renunciatio specialis, solum tractatur ad eos casus, qui sunt specialiter expressi similes, seu minores, non autem maiores, seu graves.
- 31 Alternativa conditio inter aequivalentia, vel pariem distantia.
- 32 Invenimus interceptam super renuntiatione generali, refertur ad casus ad quos refertur renunciatio.
- 33 Clausula, & omni aliter legum, & iuri auxilio, quod operetur.
- 34 Renunciatio beneficiorum facta per renunciantem, qui nescit talia beneficia sibi competere, non valet, etiamsi interveniat interveniens, n. 38.